

Szakképzés és foglalkoztatás a rácsok mögött. Tapasztalatok a Kalocsai Fegyház és Börtönben

Ács-Bíró Adrienn, PhD hallgató

PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

H-7624 Pécs, Ifjúság útja 6. acs.adri001@gmail.com

Kulcsszavak: börtön, szakképzés, foglalkoztatás

Keywords: prison, professional training, employment

Összefoglaló

Kutatási célunk, a büntetés-végrehajtás keretein belül zajló oktatási-képzési lehetőségek és a továbbmutató törekvések számbavétele, illetve vizsgálata annak érdekében, hogy rámutassunk az oktatás és a reintegráció kapcsolatára. Kutatásunk során a nők oktatásának és képzésének speciális aspektusait emeljük ki. A nők iskolázottsági helyzetét vizsgáljuk, különös tekintettel az őket érintő hátrányokra.

Professional training and sessions behind bars. Experiences in the Kalocsai Penitentiary

Abstract

The aim of our research is to enumerate the education-training possibilities and future pursuits available in penal institutions. We wish to denote the connection between education and reintegration. Our research is to highlight the special aspects of education and training of females. We examine their state of education, in special regard to the disadvantages they face.

1. Bevezetés

A kutatás igazán időszerű, aktuális kérdéseket tár fel, s képet ad egy olyan világról, mely sokak számára sztereotipizált, ismeretlen közeg. Betekintést enged a női büntetés-végrehajtás falain belülre, ahol elengedhetetlen, és nélkülözhetetlen szerepe van az értékteremtésnek/formálásnak az oktatás, a szakképzés és foglalkoztatás által.

2. A kutatás problémafelvetése, kérdései

Ahogy az EURÓPA 2020 Stratégia is rávilágít, a fenntartható növekedés kulcskérdése az életen át tartó tanulás és a készségfejlesztés. Mindez nemcsak a gazdaság

versenyképességének növelése, de a társadalmi kohézió szempontjából is fontos. Benedek András írja: „Magyarországon a szakképzésből kilépő fiatalok csökkenő száma és csökkenő iskolázottsága egyre jelentősebb foglalkoztatási kockázatot jelent. A szakképzés és a felnőttképzés kritikus stratégiai fejlesztési tényezővé vált.” (Benedek, 2015). A társadalmi leszakadás megelőzése, a szociális felkészültségek növelése, továbbá az oktatási rendszer megreformálása így igencsak időszerű, és jelentős lépéssé vált. Szakképzési problémáink alapvető oka: a hátrányos helyzetű fiatalok magas aránya. Hazánk jelentősen elmarad a fejlett európai országok hasonló rendszereitől, hiszen a szakképzés közvetlenül függ a munkaerő-piac változásaitól, amire képtelenség felkészülni. Legjobb esetben is csak reagál rá, azaz utólag alkalmazkodik, s így folyton lépéshátrányban van. Olyan kompetenciákat kell kialakítani, melyek tovább/átképzésre, önálló tanulásra, önfejlesztésre teszik képessé az egyént, emellett elengedhetetlen a munkavállalók tudásának, készségeinek és kompetenciáinak fejlesztése (Benedek, 2015).

Jelen tanulmány ezen társadalmi jelenséget vizsgálja a büntetés-végrehajtás keretein belül. Joggal merül fel a kérdés, hogy miért kezelendő külön e csoport, és miért van nagy társadalmi jelentősége. A büntetés-végrehajtási intézetekben lévők több mint 70%-a rendelkezik legfeljebb alapfokú végzettséggel (általános iskola 8. osztály), és kevesebb mint 30%-uknak van szakképesítése. A bűnelkövetések döntő többsége hátrányos helyzetű, marginális családi környezetből származik; jó része az alulképzettségre, - ezzel szoros összefüggésben álló - munkanélküliségre, valamint megélhetési problémákra vezethető vissza. Az is kimutatott tény, hogy a magasabb iskolai végzettséggel csökken a bűnelkövetések esélye (Réthy – Vámos, 2006). Ezért különösen fontos azon képzési program és szakképzési választék vizsgálata, mely a börtönön belül zajlik.

3. A kutatás célja, feladatai, módszerei

Kutatási célunk, a büntetés-végrehajtás keretein belül zajló oktatási-képzési lehetőségek vizsgálata és a továbbmutató törekvések számbavétele, egy konkrét intézmény példáján keresztül. A börtönben folyó foglalkoztatás milyen hatással van a szabadulás utáni életstratégia kialakítására? Milyen kapcsolat húzódik az oktatás és a reszocializáció között? E kérdések megválaszolásában a kombinált paradigma mentén ismeretszerzési módszerként egyaránt alkalmaztuk a hermeneutikát és az empíriát; a tapasztalati társadalomtudományi adatgyűjtés módszerei közül a mélyinterjút, és a félig strukturált interjút választottuk. Kutatásunk során a nők oktatásának speciális aspektusait emeljük ki. A nők iskolázottsági

helyzetét vizsgáljuk primer és szekunder forrásokra támaszkodva, különös tekintettel az őket érintő hátrányokra.

A bűncselekményt elkövetőket a törvény az állampolgárok védelmében szabadságvesztéssel elzárásra ítéli. A büntetés-végrehajtás (továbbiakban: bv.) fontos feladata a büntetésüket töltők ideiglenes szegregálása mellett, a későbbi társadalomba való visszailleszkedésük megfelelő előkészítése. Így gondot fordítanak a reszocializáció, rehabilitáció, reintegráció, illetve a társadalmi dezintegráció (énkép, motiváció, viselkedés, értékrend) alapvető megreformálására (Czenczer, 2008, 1-2).

Magyarországon jelenleg 39 bv. intézet működik a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának (továbbiakban: BVOP) vezetése alatt. 2015-ös adatok alapján 18 062 fő felnőtt fogvatartott tölti elzárását, közülük 1 370 fő nő - a fogvatartottak demográfiai adatai alapján tehát mindössze 7,58%-uk (Börtönstatisztikai Szemle 2015/1.). Hazánkban a Kalocsai Fegyház és Börtön, a Pálhalmi Országos Bv Intézet Mélykúti alegysége, a Heves Megyei Bv Intézet, a Fővárosi Bv. Intézet és az előzetesek vagy nem jogerősek esetében valamennyi megyei büntetés-végrehajtási intézet szolgál a női fogvatartottak elhelyezésére. A kalocsai objektum épületét eredetileg Királyi Törvényszékként használták, majd Ügyészségként, Járásbíróságként, míg végül 1849-ben Kalocsai Megyei Bíróság és Fogházzá nyilvánították. Ezt követően különböző néven, de jogfolytonossággal a mai napig büntetés-végrehajtási feladatokat lát el a maga 6.014 négyzetméterén (Lőrincz - Nagy, 1997). Jelenleg felnőtt korú női elítéltek fegyház, börtön végrehajtási fokozatú és életfogytig tartó szabadságvesztésének letöltésére szolgál. 27 nagy, és 47 kis méretű, azaz összesen 74 zárkája 240 fő befogadására hitelesített. A bűnelkövetők egyre magasabb száma miatt 367 fő fogvatartottat számlál, így az országos átlagot (140%) is meghaladva, több mint 152%-os telítettséggel üzemel.

4. A kutatás eredményei

4.1. A női fogvatartottak speciális igényei

Az intézet speciális helyzetben van: hiszen míg a legsúlyosabb bűncselekményeket elkövető férfiakat az ország több pontjára is szállíthatják elzárásra, addig a nőket csak a kalocsai bv. fogadja. A fegyház fokozatot töltő nők végrehajtóházaként e speciális csoport fogvatartásáért felel, mely minden büntetés-végrehajtási rendszerben külön kategóriát képez (Tanács, 2014). A rájuk vonatkozó jogszabályi feltételek azonban csak minimálisan térnek el (nagyobb mozgástér, napi fürdés, női kellékekkel kiegészült ruházat és tisztasági csomag, terhesség esetén külön szabályozás), s a férfiakéval azonos normatíva jár utánuk.

Ami azonban a leginkább nehezíti fogvatartásukat, hogy nagyrészt emocionális problémákkal küzdenek. Családi állapotukat tekintve jellemzően élettársi kapcsolatban „élő”, több gyermekes anyák. Fontosak számukra a szociális kapcsolatok. Érzékenyek, hangulatuk ingadozó, szélsőségekre hajlamosak. Gyors észlelésük, jó megfigyelőképességük miatt fokozott felügyeletet, valamint folyamatos éberséget igényelnek az őrök részéről. A női fogvatartottak továbbá konformistábbak, környezetükre igényesebbek. Jobban szeretik a kisebb, zárt csoportokat. Személyközi konfliktusaik inkább verbálisan nyilvánulnak meg, mintsem fizikai agresszióba torkolljanak. Jellemző, hogy inkább önkárosítást végeznek, depresszióba esnek, gyógyszerfüggők (több mint 30%-uk nyugtatókon él), illetve (közel 90%) dohányosok - lelki sérelmeik kezelésére, felfokozott idegállapotuk megnyugtására. Ezen pszichológiai sajátosságaik miatt eltérő bánásmódot, sok figyelmet, odafordulást igényelnek. Az vizsgált objektumban 1 fő pszichológus igyekszik segítséget nyújtani a fogvatartottak lelki problémáinak kezelésében, a többi a nevelőkre, fegyőrökre hárul.

4.2. Reszocializáció

A reszocializáció, azaz a társadalomba való visszailleszkedés folyamata nagyon komplex feladat elé állítja nemcsak az elítéltet, a büntetés-végrehajtás dolgozóit, de a társadalmat is. Minden szereplő számára kihívást jelent a helyzet helyes kezelése. Alapfeltétele, hogy többszakaszos reintegrációs felkészítésen vegyen részt a fogvatartott, mielőtt kilép a börtön falain kívülre. Ez egyrészt testi, lelki és szellemi rehabilitációt (Popper, 1970) jelent az intézményen belül, másrészt a fokozatosság elvét betartva szó szerinti visszazoktatást. A bv. részéről megtervezett körülmények között, célirányos módszerekkel, jól kidolgozott, szakemberek (pszichológus, szociológus, orvos, nevelő, oktató, és más szakemberek) által segített program biztosítja mindezt, mely a lehetőségekhez képest minimalizálja a szabadulás utáni depresszió kialakulását. A folyamat eredményességének alapelemei (Ruzsonyi, 2006):

- ▶ önellátás, önszervezési lehetőségek,
- ▶ konfliktuskezelés, kognitív tréningek,
- ▶ felelősség, önbecsülés erősítése,
- ▶ valós döntési helyzetek megteremtése.

A reszocializáció azonban csak akkor jöhet létre, ha az egyén önként, aktívan részt vesz élete alakításában. De mindehhez (be)fogadó környezet szükséges, pozitív családi és társadalmi háttér. A büntetés-végrehajtás intézményeiben folyó oktatást érintő szemlélet szerint nem a fogvatartott személyiségének az átalakítása a cél, hanem a munkáltatás és szakirányú képességek biztosítása, amelynek segítségével a munkaerő-piacra való visszailleszkedés esélye

nő (Kőszegi, 2010). Ezáltal igyekeznek megteremteni azokat a lehetőségeket a fogvatartottak számára, amelyek által minőségi váltás következhet be az életükben a szabadulást követően.

4.3. Foglalkoztatás

A bv. intézetekben zajló foglalkoztatás alatt a munkáltatást és a munkaterápiás foglalkoztatást, de az oktatás-nevelés különböző szintereit és fokait: általános iskolai, középiskolai, egyetemi képzések, OKJ-s tanfolyamok, szakképzések, tréningek és a közművelődés, sport valamint kulturális foglalkozást értjük. A 2015-ös évben 9 694 főt vontak be, így a foglalkoztatási ráta 87%-os volt (BVOP Évkönyv 2015). Az aktivizált fogvatartottak esetében a foglalkoztatás segíti: a testi és mentális egészség fenntartását, a társadalmi hasznosság érzését, a társadalomba való reintegrációt, valamint a semmittevés okozta agresszió, illetve depresszió elkerülését. Ezért az elsődleges cél az elítéltek képzése – nemcsak általános ismeretek, de a készség- és képességfejlesztés, szakmaszerzés területén.

4.3.1. Szabadidős tevékenységek

A kalocsai intézetben büntetésükett töltő női fogvatartottak reszocializációját elősegítve igyekeznek a külvilág számos programját, illetve a szabadidő hasznos eltöltését célzó szórakozási lehetőségeket biztosítani; továbbá a bent folyó kulturális életet a civil emberek számára ismertté tenni. Az intézet büszkélkedhet egy 30 fő fogvatartottat számláló énekkarral és irodalmi színjátszó körrel. Minden fogvatartott megtalálhatja az érdeklődési körének megfelelő elfoglaltságot, hiszen az intézet széles tárházát nyújtja a lehetőségeknek. Működik alkotó, hímző, festő, horgoló, rajzoló szakkör, továbbá évente rendeznek vers- és mesemondóversenyt, filmvetítést. A fogvatartotti könyvtár több, mint 11.500 kötetet számlál, széles palettát kínálva az olvasni vágyóknak.

4.3.2. Vallásgyakorlás

A nők életében nagy szerepet tölt be a vallás, hiszen a család hiánya olykor a legerősebb, melynek elviselésében sokszor az aktív hitélet segíthet. A börtönlelkészen kívül lelki gondozást tart még egy református lelkész, és egyéb felekezetek pl.: Baptista, Jehova Tanúi, Óskeresztény, a HIT gyülekezete, és a Krisztus Szeretete Egyház. A vallási foglalkozásokon a elítéltek jelentős része részt vesz, így ezek az alkalmak a vallásgyakorlason túl tanulásra, éneklésre, bibliai és hitismereteik gyarapítására szolgálnak. Ez a pozitív időtöltés a résztvevők nagy részénél lelki békét, a belső feszültségek oldását és a személyiség pozitív irányú formálását eredményezi. A lelki, gondozói tanácsadás fontos területévé vált a családi kapcsolatok ápolásának, segítséget és a szabadulásra való felkészítést jelent.

4.3.3. Munkáltatás

A bv. intézetek hangsúlyt fektetnek arra, hogy önellátásukat kibővítsék a foglalkoztatás növelésével. Ez különösen fontos, hiszen az elavult infrastruktúra magas üzemeltetési költségekkel jár. Alacsonyak a felújítási, beruházási források, és a növekedő fogvatartotti létszámhoz nem párosul nagyobb anyagi forrás. Különböző feladatok ellátásában (takarítás, konyha, mosoda, raktár, varroda, papíripar, mezőgazdaság, állattenyésztés, faipar, fémmegmunkálás, nyomdaipar, húsfeldolgozás, sütőipar, erdőgazdálkodás) jelenleg 7.231 fő fogvatartottat foglalkoztatnak országszerte, melyek száma folyamatosan nő. A foglalkoztatási ráta jelenleg 73%.

A kalocsai intézetben 1950-től működik a női fogvatartottak munkáltatása varrodai szalagrendszerben. Jelenleg az Adorján Tex Kft. foglalkoztatja őket, ahol 200 rab vesz részt varrás, szabás, hímzés (a rendőrség részére bevetési ruházatot, szolgálati inget, blúzt, nadrágot, pulóvert állítanak elő) és egyéb vegyesipari tevékenységek (mappahajtogatás, cérna csomagolása) végzésében. A dolgozó fogvatartottak másik jelentős részét maga az intézet látja el munkával. 70 fő női elítélt konyhán, mosodán, raktáron lát el különféle feladatokat, valamint őri takarítóként gondoskodik a ház tisztán tartásáról. Ez kiemelten fontos, hiszen mind fizikai, mind lelki szempontokat figyelembe véve, kedvező hatást gyakorol az elítéltekre a csoporthoz tartozás, a tevékenykedtetés, valamint a meghatározott napirend, szokásrend. A rabok számára ugyanis központi kérdés a rendszerszemlélethez, előre tervezéshez való szoktatás.

4.3.4. Oktatás-képzés

Országos viszonylatban preferáltan az alapfokú oktatást támogatják, mivel a középfokú tanulmányok, a szakmaképzés, és a jogosítvány megszerzésének is alapfeltételét képezi (Takács-Miklósi, 2015). A 2015/2016-os tanévben 3 195-en vettek részt oktatásban, képzésben, hogy az alapvető ismereteik terén lévő hiányosságokat pótolják, és piacképes szakmát szerezzenek (BVOP Évkönyv 2015). A tanulókat az alaplunkadíj egyharmadának megfelelő térítés illeti meg ösztöndíj formájában mely kb. 10 000 Ft anyagi támogatást jelent – tanulmányi átlagtól függetlenül. A tanulásban így nem kap szerepet a motiváltság (Csukai, 2014).

A Kalocsai Fegyház és Börtönben általános és középiskolai tanulmányokat 91 fő folytat. Továbbá ebben az évben 75 fogvatartott vehetett részt kommunikációs, problémamegoldó, biblioterápiás, digitális, illetve Zakeus tréningen. Az intézményben konyhai kisegítő és textil termék összeállító OKJ-s tanfolyam is indult. Mindemellett számos foglalkozás várja a

motiváltakat: a jobb agyféltekés rajz tanfolyam, az agressziókezelés, az asszertivitás tréning valamint a drog prevenció keretein belül. Az oktatásra nagy szükség van, hiszen ahogy a 1. ábra is mutatja, az intézetben szabadságvesztésüket töltők több mint fele maximum csak általános iskolai tanulmányokkal rendelkezik. S nagyon kis részüknek van szakmát adó végzettsége, amely a társadalomba való visszailleszkedésüket alapvetően megnehezíti. Ha a korai gyermekvállalást figyelembe vesszük, érthetővé válik számunkra, hogy általában a családalapítás nagyobb prioritást élvezett a nők számára, mint az iskolai tanulmányok befejezése, illetve folytatása.

1. ábra

Fogvatartottak iskolai végzettség szerint

Iskolai végzettség	%-os megoszlás
Analfabéta	3 %
Általános iskola alsó tagozat	5 %
Általános iskola felső tagozat	57 %
Szakmunkás, illetve középiskolát nem fejezte be	11 %
Szakmunkásképző	8 %
Gimnázium és szakközépiskola	12 %
Főiskola, egyetem	4 %

Forrás: *Kalocsai Fegyház és Börtön*

A bv. feladatoként tűzte ki a fogvatartottak számára szabadulás utáni munkaerő-piaci integrációt elősegítő munkáltatás és piacképes szakmát adó képzések szervezését, mely kapcsán számos pályázat, köztük a TÁMOP 5.6.3. Projekt 2012.12.01. és 2015.10.31. közötti megvalósulása nyújtott segítséget 5 772 elítéltnak. A BVOP a konzorciumi partnerek részvételével (Belügyminisztérium, a Nemzeti Munkaügyi Hivatal, továbbá a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal) „A fogvatartottak többszakaszos, társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációja és az intenzív utógondozás modellje” című projekt keretében országsszerte a fogvatartottak társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációját igyekezett elősegíteni. A program egyrészt a célcsoport fejlesztésére fókuszált (személyiség- és kompetenciafejlesztő, képzési és utógondozási programokon keresztül), másrészt a modell befogadására alkalmas környezet megteremtését, a célcsoporttal dolgozó szakemberek felkészítését célozta meg. 2 187 elítélt vett részt önismereti, konfliktuskezelő, valamint kommunikációs tréningeken, és 70

szakmaképzés során OKJ-s bizonyítványt 1 214 fő szerezhettek (BVOP Évkönyv 2015). A minél magasabb kvalifikáltsággal egyenesen arányosságban csökken a bűnelkövetők száma is (BVOP Évkönyv 2009).

5. Összefoglalás

A munka sokszoros jelentésréteggel bíró fogalom. Hiszen amellett, hogy a megélhetés alapfeltétele, egyfajta értéket képvisel. Nagy hatással van önbecsülésünkre, identitásunkra. A felnőtt társadalomban elfoglalt helyünket, szerepünket jelöli, így nélkülözhetetlen az elítéltek reintegrálásához. Nincs azonban könnyű dolgunk. Ma a társadalomban kortól, nemtől, végzettségtől függetlenül általános problémaként merül fel a munkaerő-piacon való elhelyezkedés kérdése. Sokak pedig a fogvatartottak közül nemhogy jó, de van, hogy semmilyen tapasztalattal nem rendelkeznek a munka világát illetően. Paradox módon a börtön az, mely mégis lehetőséget adhat a hátrányos helyzetűek felzárkóztatására az oktatás-képzés által.

A jól strukturált rendszer gondoskodik a rabok hasznos időtöltéséről, szakképzéséről, szabadidős foglalkoztatásáról, munkáltatásáról – figyelembe véve a nők iskolai előképzettségét, családi állapotát, valamint szabadulás utáni elhelyezkedési esélyeit. Olyan szakképzési ágazatokban tanulhatnak az elítéltek, melyek gyakorlati elsajátítására nem csak a képzés ideje alatt biztosítanak lehetőséget, de azt követően is: a bv.n belüli munkáltatás során ugyanis lehetőséget kapnak ugyanazon területen dolgozni. Így nemcsak releváns végzettséggel, de munkában töltött tapasztalattal is rendelkeznek az ítélet letöltése után; s jó eséllyel pályáznak a reintegráció során állásra. A szabadságvesztéssel töltött évek alatt munkahelyi szocializációjuk alkalmával megtapasztalják a csoporthoz, közösséghez tartozás érzését. A foglalkoztatás, a meghatározott napirend (szokásrend), a pénz- és az időgazdálkodás nagyban hozzájárul a rendszerszemlélet kialakításához, továbbá a sikeresebb jövőtervezéshez. A Kalocsai Fegyház és Börtön képzési kínálatát vizsgálva elmondható, hogy célirányosan olyan szakképzéseket indítanak, melyhez:

- nem szükséges erkölcsi bizonyítvány (nincs hátrány börtönviselt múlt miatt),
- nem szükséges nagyobb anyagi ráfordítás (indulótöke),
- összeegyeztethető a munkabeosztás a gyermekneveléssel (családbarát időbeosztás),
- kereslethez és a gazdasághoz igazított (jók az elhelyezkedési lehetőségek),
- nem terület specifikus (az ország bármely területén végezhető).

További lehetőségként felvehető esetleg a képzési palettára a szakács, titkárnő, nyomdaipari dolgozó, és különböző mezőgazdasági területek.

A számos segítő és előremutató projekt a büntetés-végrehajtás pozitív, aktív hozzáállását mutatja. De mindez időszakos lehetőségeket teremt a fogvatartotti állomány számára. A tréningek (agressziókezelő, önismereti, konfliktuskezelő, stb.) jótékony hatása ismert: nemcsak a kinti, de a benti boldoguláshoz is nagyban hozzájárulnak, és segítséget nyújtanak a fogvatartottak belső feszültségeinek oldásában – azonban csak hosszútávú jelenlétük hozná meg a kívánt hatást. Állandó képzésekre lenne szükség, melyek alapkompenciákat, készségeket és képességeket fejlesztenek, melyek elengedhetetlenek a mindennapi élethez. Sajnálatos módon ezen célt az iskola - nem csak a büntetés-végrehajtáson belül - nem látja el, így - nem csak a börtöni közeg sajátosságai miatt - más módszerekre, eltérő metódusokra és képzési rendszerre lenne szükség, melyek a tényleges fejlődést teszik lehetővé az egyén számára, differenciáltan a közösség részeként. A tanítási tevékenység során a pedagógusnak olyan tevékenységeket kell összehangolnia, melyek a magas hatékonysággal fejtik ki korrigáló és kompenzáló hatásukat – még ilyen nehezített körülmények között is (Di Blasio – Ujkéry, 2011). Meg kell vizsgálni az alapfokú és középfokú oktatás hatékonyságát, és az elítéltek tekintetében még inkább az általános ismeretek megszerzését, a gyakorlati életre való nevelést állítani a középpontba. Mélyfúrásokat, és méréseket kellene végezni, hogy vizsgálhatóvá váljon a statisztikai adatok mögötti tényleges tudás. Hogy megismerjük a számok és az eredmények mögött magát az embert.

Külföldi példák jól mutatják, hogy a belső motiváció/igény kialakítása rendkívüli fontossággal bír. Az egyén saját jövőképe pozitív irányú elmozdulása miatt döntsön az önképzés, a továbbképzés, a szakmaszerzés mellett – ne pusztán állandó havi fenntartási költségeinek fedezése vezérelje. Ezen nők képzése fokozott fontossággal bír, hiszen az anya-szerep által példát mutatnak gyermekeiknek. Nem elhanyagolható tényező, hogy milyen az a példa. Lényeges, hogy a fegyházban töltött idő hogyan telik, és milyen többlettel kerül ki onnan a bűnelkövető.

A szabadságvesztésre ítélt iskolai végzettsége, képzettsége alacsonyabb az ország lakosainak átlagos képzettségi szintjénél (BVOP Évkönyv 2013). Eredményeink alapján igazoljuk, hogy a börtönben zajló képzések a tanulás új útját kínálva a visszaesés esélyét csökkentik. Továbbá a nők munkaerő-piacon történő elhelyezkedését támogatják, lehetőséget adva ezáltal a többszörösen hátrányos helyzetű csoportok felemelkedésére. A kulcs az oktatásban rejlik. Magyarország gazdasági-kulturális jelene, és jövője függ attól, hogy a

felmerült probléma orvoslásához milyen utakon jutunk el, illetve kihasználunk-e minden területet ezen kérdéskör kezelésére, megoldására.

6. Hivatkozások

- Benedek A. (2015). Az európai és hazai szakképzési rendszer fejlődésének tendenciái. BME Tanárképző Központ, Budapest.
- Di Blasio Barbara – Ujkéry Zsófia (2011): Az oktatás börtönkörnyezeti kihívásai. HERJ 2011/1.
- Börtönstatisztikai Szemle 2015/1.
- BVOP Évkönyv 2009.
- BVOP Évkönyv 2013.
- BVOP Évkönyv 2015.
- Csukai Magdolna (2014): Oktatás a büntetés-végrehajtási intézetekben. Hadtudományi Szemle 2014/4. 188-194.
- Czenczer Orsolya (2008). Az oktatás, mint reszocializációs eszköz a fiatalok BV intézeteiben. Börtönügyi Szemle 2008/3. 1.12.
- Kőszegi Szilvia (2010). A fogvatartottak oktatása és képzése. Börtönügyi Szemle 2010/3. 55-62.
- Lőrincz József - Nagy Ferenc (1997): Börtönügy Magyarországon. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Budapest.
- Novák Zoltán (2004). A fogvatartottak oktatása, szakképzése a BV intézetekben. Börtönügyi Szemle 2004/4. 47-58.
- Popper Péter (1970): A kriminális személyiségzavar kialakulása. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Réthy Endréné – Vámos Ágnes (2006): A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Esélyegyenlőség és méltányos pedagógia. Bölcsész Konzorcium HEFOP Iroda, Budapest.
- Ruzsonyi Péter (2006): „Nemzetközi kitekintés: az európai börtönrendszerek reszocializációs, oktatási és képzési tevékenységének összehasonlító elemzése.” című előadás a „Szocializáció és reszocializáció a börtönben” című konferencia plenáris ülésén. Budapest, 2006.11.17.
- Takács-Miklósi Márta (2015): Börtönökben folyó oktatási tevékenység sajátosságai. Felnőttképzési Szemle 2015/2. 17-27.
- Tanács Eszter Tímea (2014): A nők fogvatartásának speciális aspektusai. Börtönügyi Szemle 2014/1.